

Bireysel Emeklilik Sistemi ve Türkiye'deki Mevcut Duruma Dair Bir İnceleme

Abdüsselam Sağın¹

Öz

Bu çalışma, tasarrufun bireysel ve toplumsal düzeydeki kritik etkilerini analiz ederek özellikle gelişmekte olan ekonomilerdeki sermaye birikiminin ve yurtiçi yatırımların finansmanı için önemini vurgular. Finans piyasasının gelişmesi ile çeşitlenen finansal araçlar, bireylerin tasarruf yapabilme imkanını arttırmaktadır. Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) de Türkiye'de son yıllarda önemli bir yatırım aracı olarak finans piyasalarında öne çıkmaktadır. Çalışma, BES'in bireysel faydalarını, emeklilik döneminde gelir güvenliği sağlaması, tüketim düzeltmesi yapma olanağı sunması ve vergi avantajları ile tasarruf motivasyonunu güçlendirmesi açısından ele alır. BES, bireylerin finansal disiplinini geliştirerek uzun vadeli tasarruf alışkanlıklarını pekiştirir. Toplumsal düzeyde ise BES, Türkiye'de sermaye birikimini destekler, sermaye piyasalarının derinleşmesine katkıda bulunur ve sosyal güvenlik sistemi üzerindeki yükü azaltır. BES'in, yaşlanan nüfus yapısına sahip toplumlar için özellikle önemli bir güvenlik ağı sunduğu da belirtilmelidir. Yaşlı bireylerin emeklilik döneminde yaşam kalitesini sürdürmelerine destek olan bu sistem, kamu emeklilik sistemlerine duyulan ihtiyacı azaltarak bireylerin ek gelir elde etmesine de olanak sağlar. Araştırmalar, güvenilir bir gelir kaynağına sahip olmanın yaşlılar arasında kaygıyı azalttığını, yaşam memnuniyetini artırdığını ve sosyal katılımı desteklediğini ortaya koymaktadır. BES, yaşlı bireylerin onurlu ve tatmin edici bir yaşam sürebilmesine katkı sağlayarak hem finansal güvenliği hem de sosyal uyumu artırır. Bu özellikleriyle BES, toplumların demografik değişimlere uyum sağlamasında önemli bir rol oynar ve gelecekteki yaşlı nüfusa yönelik sürdürülebilir çözümler sunar.

Anahtar Kelimeler: Finansal piyasalar • Tasarruf • Bireysel emeklilik sistemi • Türkiye ekonomisi

A Review of the Private Pension System and the Current Situation in Türkiye

Abstract

This study examines the central role of saving at the individual and societal levels, underscoring its importance for capital accumulation and domestic investment, particularly in developing countries. This study examines the individual benefits of the Private Pension System in terms of providing income security in retirement, smoothing consumption, and increasing the incentive to save through tax benefits. The Private Pension System serves to strengthen long-term saving habits and thus financial discipline among individuals. From a societal perspective, the Private Pension System plays a key role in capital accumulation in Türkiye, promoting the deepening of capital markets and reducing the burden on the social security system. It is also important to note that the PPS provides a crucial safety net for societies with aging populations. Evidence suggests that a reliable source of income has a positive impact on the mental well-being of older people, leading to greater life satisfaction and social participation. PPS contributes to a dignified and satisfying life for the elderly, increasing

¹ Sorumlu yazar: Abdüsselam Sağın (Doç. Dr.), Kırklareli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Kırklareli Türkiye. E-posta: abdusselam.sagin@klu.edu.tr ORCID: ORCID: 0000-0002-0693-1485

Atıf: Sağın, A. (2024). Bireysel emeklilik sistemi ve Türkiye'deki mevcut duruma dair bir inceleme. *Senectus*, 2(2), 207-224. <https://doi.org/10.26650/senectus.2024.2.2.0032>

both financial security and social harmony. With these features, PPS plays an important role in the adaptation of societies to demographic changes and offers sustainable solutions for the future elderly population.

Keywords: Financial markets • Saving • Private pension system • Turkish economy

Extended Abstract

The concept of savings plays a central role in capital accumulation, especially in developing countries where financing investments domestically is essential. The presence of a robust financial system can have a significant impact on individuals' ability to save and is further enhanced by having a variety of financial instruments that are available. In recent years, the Private pension system (PPS) has emerged as an important savings tool within the Turkish financial ecosystem, benefiting both individuals and the broader economy. This study aims to explore the characteristics and importance of the PPS in Türkiye by examining its impact at the personal and societal levels and its integration into the Turkish economic landscape.

Theoretical Framework

Since the industrialization era, the combined effects of rising retirement ages, declining public pension support, and an aging population have led developed countries to increasingly rely on private pension funds. In response, individuals have sought ways to bridge potential consumption gaps during retirement. PPS allows individuals to save a portion of their earnings in their active working years and to invest these savings in long-term instruments in order to support a stable standard of living during retirement. In addition to promoting personal financial security, PPS also benefits economies by increasing long-term capital reserves. This study draws on theories such as the life-cycle hypothesis to understand how the PPS enables consumption smoothing, allowing individuals to balance spending throughout their life.

Historical Development of the Private pension system

The first recorded introduction of an individual pension scheme was done by the American Express Company in 1875 and was later extended to both the public and private sectors. However, structural adjustments were required due to issues such as partial or no payments to retirees during certain periods, leading to significant pension reforms in the United States under President Ford in 1974. Similarly, European countries such as the United Kingdom and Switzerland gradually evolved their systems to include broader categories of workers and improved pension protection. In Türkiye, the Private pension system (PPS) was officially introduced in 2001 with the enactment of Law No. 4632 and became operational in 2003. Supported by the government, Türkiye's PPS is a voluntary system that complements the state social security structure to provide additional retirement income.

Structural Dynamics of Türkiye's PPS

In Türkiye, workers who participate in the PPS make periodic contributions that are managed by professional pension funds. Each participant can select a portfolio based on personal risk preferences with an aim for long-term returns. The Turkish government introduced a 25% state contribution in 2013, significantly boosting system participation. However, recent economic volatility has hindered this growth, leading to an increase in withdrawals from the system. Despite these challenges, the PPS remains a crucial mechanism for economic stability by providing individuals with an alternative savings avenue and supporting the financial market's liquidity.

Impact of the PPS on Individual and Societal Savings

At the individual level, the PPS offers several benefits such as income security in retirement and stable consumption levels, where savings accumulated during active working years help maintain living standards in retirement. In addition, the PPS provides tax benefits that incentivize saving and contribute to financial security and literacy. The system promotes financial discipline by encouraging individuals to plan their budgets more responsibly. At the societal level, the PPS has a positive impact on economic growth by encouraging capital accumulation, increasing overall savings rates, and promoting the development of capital markets.

PPS's Contribution to Economic Stability and the Social Security System

One of the PPS's most important contributions is how it supports Türkiye's social security system, a system that is under increasing pressure from an aging population. By reducing reliance on public pensions, the PPS eases the burden on the social security system. The PPS also contributes to financial security throughout society by reducing the risk of poverty in old age and increasing financial independence. Tax incentives and financial inclusion initiatives within the PPS help bridge income gaps, promote a more equitable distribution of income, and support overall social welfare.

Conclusion and Evaluation

The PPS offers broad benefits at both the individual and societal levels. By encouraging long-term savings, it provides economic security for individuals in retirement while benefiting the Turkish economy through increased capital reserves and market stability. Although challenges remain due to economic fluctuations, the PPS continues to play an essential role in Türkiye's socioeconomic landscape by contributing to financial literacy, economic resilience, and social cohesion. Ultimately, the PPS is a multidimensional system that promotes sustainable development by supporting the financial security of individuals and the economic and social well-being of the nation.

Bireysel Emeklilik Sistemi ve Türkiye’deki Mevcut Duruma Dair Bir İnceleme

Giriş ve Teorik Çerçeve

Sanayileşme ile birlikte birçok gelişmiş ekonomide son yıllarda bireysel emeklilik sisteminin daha da önem kazandığı görülmektedir. Bu ülkelerde emeklilik yaşlarının artması, kamunun emeklilik dönemi ödemelerinde meydana gelen azalmalar, yaşlanan nüfus ile birleşince özel emeklilik fonlarına olan talep artmış ve çalışanlar emeklilik dönemlerinde yaşamaları muhtemel tüketim kayıplarını telafi etmenin yollarını aramaya başlamışlardır (Goudswaard ve ark., 2012). Bireysel Emeklilik Sistemi (BES), çalışanların çalışma hayatlarının tamamında ya da bir bölümünde yaptıkları tasarruflarının uzun vadeli yatırım araçlarını kullanarak değerlendirdikleri ve böylece hayatlarının emeklilik sonrası döneminde yaşamaları muhtemel tüketim kayıplarını önlemelerini sağlayan bir sistem olarak son dönemin önemli tasarruf araçlarından olmuştur. Bu sistem sayesinde hem çalışanlar tasarruf etme alışkanlığı kazanmakta hem de ekonomiler uzun vadeli kaynak sağlayabilmektedir. Neoliberal politikaların yükselişe geçmesi ile birlikte artan özelleştirmeler sonucunda hem özel sektör hem de kamu sektöründe emeklilik maaşlarının düşmesi, ekonomilerde BES tarzı alternatif tasarruf sistemlerinin gelişmesine neden olmuştur (Hyde & Dixon, 2009). Fakat bu noktada önemli olan konuların başında emeklilik sisteminin düzenlenmesi sürecinde ortaya çıkacak faydanın, gelir dağılımında adaleti sağlayıcı bir düzeyde olmasıdır. Aksi taktirde çalışanların çalışma hayatları süresince yapacakları tasarrufların uzun vadede olumlu bir etkisinden söz etmek zorlaşacaktır.

1875 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde Amerikan Express şirketi tarafından ilk kez uygulanan bireysel emeklilik sistemi daha sonraki dönemlerde kamu ve özel kesimde yaygın kullanılan bir tasarruf yöntemi olmuştur. İlk uygulamalarda tasarruf edilen fonlar işverenler tarafından sağlanırken zamanla bu uygulama değişiklikler göstermiştir. Fakat geçen süre içerisinde bazı dönemler çalışanların emeklilik dönemlerinde maaşlarını kısmen almaları ya da alamamaları gibi durumlar ortaya çıkınca emeklilik sisteminin daha sağlam temellerde yeniden düzenlenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Özellikle fon toplayan şirketlerin çalışanlardan ziyade işverenlerin menfaatlerini gözetmeleri 1974 yılında ABD’de Başkan Ford döneminde emeklilik sisteminde köklü ve önemli değişiklikler yapılmasını zorunlu kılmıştır. Emeklilik sisteminde yapılan bu düzenleme ile çalışanların emeklilik fonlarındaki hakları daha net bir şekilde belirlenmiş ve sistemin daha güvenilir şekilde işlemesine dair düzenlemeler yapılmıştır (*History of PBGC | Pension Benefit Guaranty Corporation*, 2023). İngiltere’de ise ilk emeklilik sistemi ancak 70 yaşına kadar çalışan “iyi insanların” cüz’i miktarda bir aylık ödeme alabilmelerine olanak tanımaktaydı. Bu sistem 20.yüzyılın ilk çeyreğinde İngiltere’de uygulanmış ancak daha sonraki dönemlerde yapılan düzenlemelerle geliştirilmiştir (*The Pension Timeline - The History*

of Pensions | Pension Access, 2023). İsviçre’de ise emeklilik sistemi 19. yüzyılın ikinci yarısında başlamış ve öncelikle polis memurları, öğretmenler ve memurları kapsayan bir sistem olarak işlemiştir. 20. yüzyılla birlikte demiryolu işçilerinin öncülüğünde gelişen sistem günümüzdeki halini almıştır (*History of social security-Pension Funds*, 2024).

Türkiye’de ise Bireysel Emeklilik Sistemi (BES), 2001 yılında kabul edilen 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile yasal zemine oturtulmuş ve 2003 yılında uygulanmaya başlamıştır. BES, mevcut sosyal güvenlik sistemine ek olarak, bireylerin emeklilik döneminde daha yüksek bir refah seviyesine ulaşmalarını amaçlayan bir tasarruf ve yatırım modelidir (*Emeklilik Gözetim Merkezi*, 2024). Devlet tarafından desteklenen BES, bireylerin gönüllü katılımıyla yürütülen bir sistemdir ve emeklilik döneminde ek gelir sağlayarak yaşam kalitesini artırmayı hedefler. Sistemin yapısında, katılımcılar belirli aralıklarla prim ödemeleri yapar ve bu birikimler, profesyonel emeklilik fonları tarafından yönetilir. Bireysel Emeklilik Sistemi’ne dahil olan her birey, kendi risk tercihlerine uygun bir yatırım portföyü seçebilir ve bu portföy üzerinden uzun vadeli getiri sağlamayı hedefler. Katılımcıların birikimlerine devlet tarafından yapılan katkı, BES’in cazibesini artıran önemli bir faktördür. 2013 yılından itibaren uygulamaya konulan %25 devlet katkısı, sisteme katılımı teşvik etmek amacıyla başlatılmıştır. Fakat devlet katkısı ilk yıllarda sisteme katılımı olumlu etkilerken sonraki yıllarda pek de olumlu katkı sağlayamamıştır (Kabatas & Gülay, 2022). Küresel anlamda yaşanan ekonomik daralma ve sonrasında Türkiye ekonomisinde yaşanan enflasyonist dönemin BES sistemine yeni girişleri olumsuz etkilemiş olması ya da sistemden çıkışları tetiklediği ifade edilebilir.

BES’in Türkiye’deki gelişimi, özellikle ekonomik istikrarsızlık ve emeklilik gelirlerinde yaşanan azalma gibi faktörlerle daha da önem kazanmıştır. Yaşlanan nüfus yapısı ve sosyal güvenlik sisteminin finansal baskıları, bireyleri ek gelir sağlayacak alternatif sistemlere yöneltmiştir. Bu bağlamda BES, hem bireyler için finansal güvence sağlayan bir araç hem de ekonomideki tasarruf oranlarını artıran önemli bir mekanizma olarak konumlanmıştır. Devletin sağladığı teşvikler ve vergi avantajlarıyla birlikte BES, Türkiye’de önemli bir tasarruf ve yatırım platformu hâline gelmiştir.

Bireysel Emeklilik Sisteminin (BES) Bireysel ve Toplumsal Tasarruflar Üzerine Etkisi

Bireysel Emeklilik Sistemi (BES), bireylerin uzun vadeli tasarruf yapmalarını teşvik eden bir sistem olarak hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli etkiler yaratmaktadır. BES, emeklilik döneminde yaşam standardının korunmasına yardımcı olurken, aynı zamanda ekonomiye katkı sağlayacak şekilde uzun vadeli yatırım fonlarına yönlendirilmiş birikimlerin oluşmasına olanak tanır. Bireysel Emeklilik

Sistemi (BES), bireylerin uzun vadede tasarruf yapmalarını teşvik ederek finansal güvence sağlamayı amaçlar. Bu sistemin bireysel düzeydeki etkileri daha detaylı incelendiğinde, birden fazla önemli fayda ortaya çıkmaktadır.

Emeklilikte Gelir Güvencesi: BES, bireylerin emeklilik dönemlerinde sadece sosyal güvenlik sistemine bağımlı kalmamalarını sağlar. Bireyler, çalışırken düzenli olarak BES’e yaptıkları katkılar sayesinde emekliliklerinde ek bir gelir kaynağı oluştururlar. Bu gelir, yaşlılık döneminde yaşam standartlarını sürdürmelerine ve beklenmedik harcamalarla karşılaştıklarında mali açıdan daha güvende olmalarına yardımcı olur (Macunluoğlu, 2021; Özbek, 2020).

Tüketim Düzleştirmesi: Bireylerin, yaşam döngüleri boyunca harcamalarını dengeli bir şekilde sürdürebilmeleri için tasarruf yapmaları gerekir. BES, bireylere genç yaşlardan itibaren tasarruf alışkanlığı kazandırarak, emeklilikte gelir azalmasına rağmen tüketim düzeylerinin düşmemesini sağlar. Bu sayede, BES bireylerin “tüketim düzleştirmesi” yapmalarına olanak tanır, yani aktif çalışma dönemlerinde kazançlarını biriktirerek gelecekteki harcama düzeylerini stabilize eder. Tüketim düzleştirmesi, Yaşam Döngüsü Hipotezi (Life Cycle Hypothesis) ile yakından ilişkilidir (Ando & Modigliani, 1963; Shefrin & Thaler, 1988). Bu hipotez, bireylerin yaşamlarının farklı aşamalarında gelirlerinde dalgalanmalar yaşamasına rağmen, tüketimlerini mümkün olduğunca sabit bir seviyede tutmaya çalıştıklarını öne sürer. İnsanlar gençlik ve orta yaş dönemlerinde çalışarak kazandıkları paranın bir kısmını tasarruf ederler ve emeklilik dönemlerinde bu birikimleri harcayarak gelir kayıplarını telafi etmeye çalışırlar (Bikker vd., 2012). Bu süreçte, BES gibi uzun vadeli tasarruf araçları, tüketim düzleştirmesini sağlamak için önemli bir işlev görür. BES, bireylerin emeklilik dönemlerinde daha düşük bir gelirle karşı karşıya kalacaklarını öngörerek, çalışma dönemlerinde kazançlarının bir kısmını tasarrufa yönlendirmelerine yardımcı olur. Bu tasarruflar, ileride yaşanacak gelir düşüşlerine rağmen, bireylerin tüketim harcamalarını sürdürebilmelerini sağlar (Broeders ve ark., 2009; Feldstein, 1976).

Vergi Avantajları: BES’e katılan bireyler, devletin sağladığı çeşitli vergi teşviklerinden yararlanabilir. Türkiye’de, BES’e yapılan katkılarının bir kısmı devlet tarafından desteklenmekte ve bu da bireylerin tasarruf yapma motivasyonunu artırmaktadır. Devlet katkısı, bireylerin birikimlerinin daha hızlı büyümesine yardımcı olarak uzun vadeli finansal hedeflerine daha kolay ulaşmalarını sağlar. Cuccia ve arkadaşları (2022) vergi avantajlarının BES sistemi üzerindeki etkilerini araştırdıkları çalışmalarında da vergi avantajlarının politika yapıcılar için BES sistemini teşviki açısından önemli pozitif etkilere sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Bret Jr, 1960; Chen & Reichenstein, 1992).

Finansal Disiplin ve Güven: BES, bireyler için düzenli tasarruf yapmayı teşvik eder ve finansal disiplini geliştirir. Emeklilik amacıyla birikim yapmak, bireylerin sadece

gelecekteki finansal güvenliklerini düşünmelerine değil, aynı zamanda günlük bütçe planlamalarında daha dikkatli olmalarına da yardımcı olur. Bireyler, BES sayesinde, paralarını uzun vadeli yatırımlara yönlendirerek profesyonel fon yönetimi hizmetlerinden de faydalanır. Bu, tasarruflarını daha bilinçli ve güvenli bir şekilde yönetmelerini sağlar. Ayrıca bireylerin finansal okur yazarlık düzeylerinin gelişmesi de yine bireysel emeklilik sistemine dahil olma sürecinde olumlu etki göstermektedir (Özbek, 2020). Bu unsurların tamamı, BES’in bireysel düzeydeki önemli etkilerini vurgular ve bireylerin hem bugünkü hem de gelecekteki mali güvenliklerini artırmaya yönelik önemli bir araç olduğunu gösterir.

Bireysel Emeklilik Sistemi’nin (BES) toplumsal düzeyde etkileri, yalnızca bireylerin finansal güvenliğini artırmakla kalmaz, aynı zamanda genel ekonomi ve toplumun refahı üzerinde de önemli sonuçlar doğurur. BES’in toplumsal düzeydeki etkileri, özellikle uzun vadeli tasarrufların artırılması, sermaye piyasalarının derinleşmesi, sosyal güvenlik sistemine olan baskının azalması ve finansal okuryazarlığın artması gibi konularda kendini gösterir.

Sermaye Birikimi ve Ekonomik Büyüme: BES, bireylerin düzenli olarak birikim yapmasını sağladığı için ülkelerin toplam tasarruf oranlarını artırır. Yüksek tasarruf oranları, uzun vadede sermaye birikimini destekler. Bu birikimler, finansal piyasalara ve yatırımlara aktarılır. BES fonları, özellikle uzun vadeli yatırımlar için kaynak oluşturur ve bu fonlar, sermaye piyasalarında profesyonel yöneticiler tarafından yönetilir. Toplanan büyük fonlar, ülkedeki özel sektör yatırımlarını finanse etmekte kullanılabilir ve bu da ekonomik büyüme üzerinde olumlu bir etki yaratır. Sonuç olarak, BES sayesinde oluşan fon birikimi, uzun vadeli ekonomik istikrar ve büyümeyi destekleyen bir unsur haline gelir (Gürbüz & Ekinci, 2003; Murray, 1952; Turgut, 2021).

Sermaye Piyasalarının Derinleşmesi: BES fonları, sermaye piyasalarına sürekli bir likidite sağlar. Bu, finansal piyasalardaki derinliği artırır ve piyasaların daha likit ve istikrarlı hale gelmesine yardımcı olur. BES fonları, genellikle uzun vadeli yatırımlara yönlendirildiği için finansal piyasaların volatilitelerini azaltır ve piyasa oyuncularını için daha güvenilir yatırım ortamları yaratır. Ayrıca, BES’in büyümesi, hisse senedi, tahvil ve diğer yatırım araçlarının gelişimine katkıda bulunur, bu da piyasadaki yatırım çeşitliliğini artırır. Gelişmiş sermaye piyasaları, ekonomik büyümenin sürdürülebilir hale gelmesine katkıda bulunur ve özel sektör yatırımlarını teşvik eder (Enache ve ark., 2015; Guérineau & Sawadogo, 2015; Önder & Karabulut, 2017).

Sosyal Güvenlik Sistemine Destek ve Baskının Azalması: Birçok ülkede sosyal güvenlik sistemleri, yaşlanan nüfusun etkisiyle giderek daha fazla baskı altına girmektedir. BES, bireylerin emeklilik döneminde sadece sosyal güvenlik sistemine bağımlı kalmalarını engelleyerek bu sisteme olan baskıyı azaltır. BES’e dahil olan

bireyler, emeklilik dönemlerinde sosyal güvenlik gelirlerine ek olarak BES birikimlerini kullanarak yaşam standartlarını koruyabilirler. Bu da sosyal güvenlik sisteminin üzerindeki yükün azalmasına ve daha sürdürülebilir bir sosyal güvenlik yapısının oluşturulmasına katkı sağlar. Sonuç olarak, BES, sosyal güvenlik harcamalarının artışıını sınırlandırarak devlet bütçesi üzerindeki yükü hafifletir (Kiloğlu, 2007).

Toplumda Finansal Güvenliğin Artması: BES, bireylerin uzun vadeli finansal planlama yapmalarını teşvik eder ve böylece toplum genelinde finansal güvenliğin artmasına katkıda bulunur. Bireylerin düzenli olarak tasarruf yapması, onları gelecekteki finansal belirsizliklere karşı korur. Emeklilik dönemine yönelik birikimlerin yapılması, toplumun daha büyük bir kesiminin maddi olarak kendine yetebildiği bir yapının oluşmasına olanak tanır (Oktayer & Oktayer, 2007; Şener & Akın, 2010). Bu da yaşlılıkta yoksulluk riskini azaltır ve toplum genelinde refah düzeyinin artmasına katkıda bulunur. Bireylerin tasarruf alışkanlıklarını geliştirmesi, yalnızca bireysel güvenliği artırmakla kalmaz, aynı zamanda toplumun daha sağlam bir finansal temele sahip olmasına katkı sağlar. Emeklilik dönemine yönelik yapılan bu bireysel hazırlıklar, toplumsal dayanışmayı güçlendirir, çünkü insanlar gelecekte devlet yardımlarına daha az bağımlı hale gelirler. Bu da devletin sosyal politikalarına yönelik baskıyı azaltır ve toplumun genel refah düzeyinin yükselmesine katkıda bulunur (Sümer, 2023).

Gelir Dağılımına Katkısı: Bireysel Emeklilik Sistemi (BES), gelir dağılımının daha adil hale gelmesine katkıda bulunur (Goudswaard ve ark., 2012). İlk olarak, BES, düşük ve orta gelirli bireylerin tasarruf yapmasını teşvik eden devlet katkıları ve vergi avantajları sunar. Bu teşvikler, düşük gelir gruplarının da emeklilik dönemlerinde ek gelir elde etmesine olanak tanır ve bu sayede yaşam standartlarının korunmasına yardımcı olur. İkinci olarak, BES'in sağladığı finansal kapsayıcılık, sistemin dışındaki bireyleri de finansal hizmetler sunan bir yapı içerisine dahil eder. Düşük gelirli bireylerin BES'e katılması, onların da birikim yapmalarını ve gelecekte daha güvenceli bir emeklilik süreci geçirmelerini sağlar. Bu durum, yoksulluk döngüsünü kırarak toplumsal eşitsizliğin azaltılmasına katkıda bulunur. Üçüncü olarak, BES, bireylerin yaşam döngüsü hipotezine dayanarak daha dengeli bir tasarruf ve tüketim davranışı sergilemelerini teşvik eder. Bireyler, emeklilik dönemleri için biriktirdikleri tasarruflarla, sosyal güvenlik sistemine daha az bağımlı hale gelirler, bu da devletin sosyal güvenlik harcamalarını azaltır. Sonuç olarak, BES, bireyler arasında gelir farklarını azaltarak, daha eşitlikçi bir gelir dağılımı oluşturur ve toplumsal refahı artırıcı bir mekanizma işlevi görür (Andreou & Pashardes, 2005; Docquier & Paddison, 2000).

Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sisteminin Durumu

Kamusal emeklilik sistemi olarak bilinen ve çalışanların katılımının zorunlu olduğu, devletin kontrolü ve denetimi altında faaliyet gösteren birinci ayak sosyal güvenlik

kurumları, ülkemizde de emeklilik sisteminin zorunlu ayağını oluşturmaktadır. Zorunlu ya da isteğe bağlı olarak işyeri ya da sektör bazlı yürütülen ikinci ayak meslek emeklilik programları ise ülkemizde yeterince gelişmemiş ve sadece Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK) gibi sınırlı örneklerle varlık göstermiştir. Gelişmiş ülkelerde isteğe bağlı, gelişmekte olan ülkelerde ise zorunlu özel emeklilik programları bulunurken, ülkemizde bu sistem 27 Ekim 2003 tarihinden itibaren gönüllülük esasına dayalı bireysel emeklilik sistemi olarak uygulanmaya başlanmıştır (Apak & Taşçıyan, 2010).

Emeklilik Gözetim Merkezi'ne göre bireysel emeklilik sistemi, mevcut kamu sosyal güvenlik sistemini destekleyici nitelikte olup, bireylerin çalışma hayatları boyunca yaptıkları düzenli tasarrufların yatırıma yönlendirilmesini sağlar ve bu birikimlerin emeklilik döneminde de yaşam standartlarını korumalarına imkân tanır. Bu bakımdan, bireysel emeklilik sistemi; katılımcıların yaşlılık dönemlerinde veya aktif çalışma hayatlarının sonunda ek bir gelir elde etmelerini sağlayan, katkı paylarının her birey adına ayrı ayrı izlendiği ve herkesin birikimi oranında gelir aldığı, devletin denetiminde olmakla birlikte özel şirketler tarafından yürütülen ve gönüllü katılıma dayalı bir sistemdir. Aynı zamanda, kamu emeklilik sistemini tamamlayıcı bir rol üstlenir (Uğur, 2004).

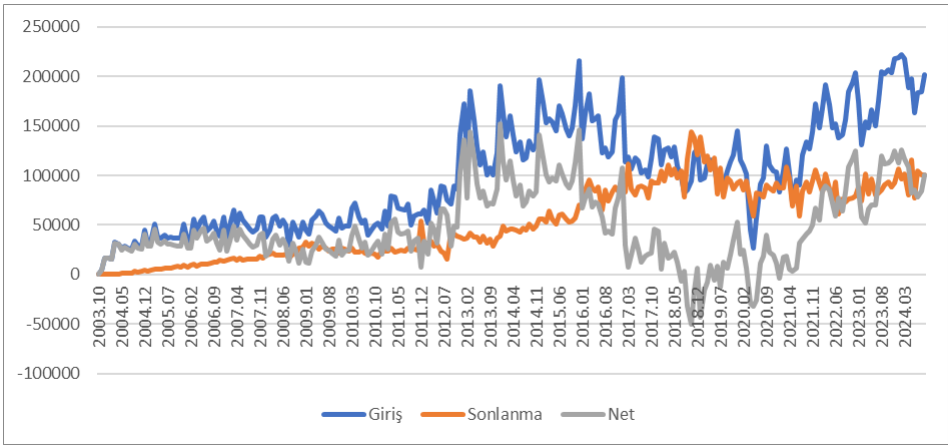
Tablo 1

31.12.2003 tarihli Bireysel Emeklilik Katılımcı ve Sözleşme Verileri (Emeklilik Gözetim Merkezi, 2024)

			Sözleşme ve Sertifika Sayısı	Yatırıma Yönelen Tutar (TL)
Emeklilik Şirketi	Katılımcı Sayısı	Katkı Payı Tutarı (TL)	Toplam	Toplam
Ak Emeklilik	3.145	1.331.287	3.203	1.310.490
Anadolu Hayat Emeklilik	3.114	1.347.371	3.131	1.315.118
Ankara Emeklilik	22	5.627	23	5.421
Başak Emeklilik	126	60.574	130	58.939
Commercial Union Hayat ve Emeklilik	68	90.882	68	89.173
Doğan Emeklilik	123	55.310	123	54.481
Garanti Emeklilik ve Hayat	2.975	1.386.542	3.127	1.363.736
Koç Allianz Hayat ve Emeklilik	615	332.590	619	320.757
Oyak Emeklilik	1.330	370.280	1.335	352.580
Vakıf Emeklilik	237	48.592	238	45.251
Yapı Kredi Emeklilik	3.490	837.709	4.815	776.610
Genel Toplam	15.245	5.866.764	16.812	5.692.556

Türkiye’de 2003 yılında başlayan bireysel emeklilik sistemi zaman içerisinde otomatik katılım sistemi (OKS) ve devlet katkısının uygulamaya başlamasıyla hızla genişlemiştir. Öncelikle 2013 yılında bireysel emeklilik sisteminde devlet katkısı modeli uygulanmaya başlanmış ve böylece bireysel yaptıkları tasarruflara ek olarak

belirli bir oranda devlet katkısı almış ve böylece sistem daha cazip kılınmaya başlamıştır. 2017 yılında ise alınan bir kararla tüm çalışanların otomatik katılım sistemi ile modele dahil edilmesi sağlanarak bireysel emeklilik sisteminin gelişimine katkı sağlanmıştır. Özellikle kamu çalışanlarının sisteme otomatik olarak kaydedilmesi beraberinde sözleşme adetini arttırmıştır. Fakat ekonomik gelişmeler ile yakından ilişkili olan tasarruf edebilme düzeyi Türkiye’de de ekonomik daralmanın hissedilmeye başlandığı 2018 yılı sonrasında önemli oranda düşmüştür. Bu dönemde sistemden çıkış yapan kişi sayısı giriş yapan kişi sayısını aşmış ve bireysel emeklilik sistemindeki toplam sözleşme adedi düşüş göstermiştir. Fakat 2020 yılından sonra BES tekrardan talep gören bir tasarruf aracına dönüşmüş ve net sözleşme sayısı artışına devam etmiştir.

Grafik 1. Gönüllü BES sözleşme adetleri

(<https://egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler?r=26886f8e-31c9-48ec-9849-145704e4aec7>)

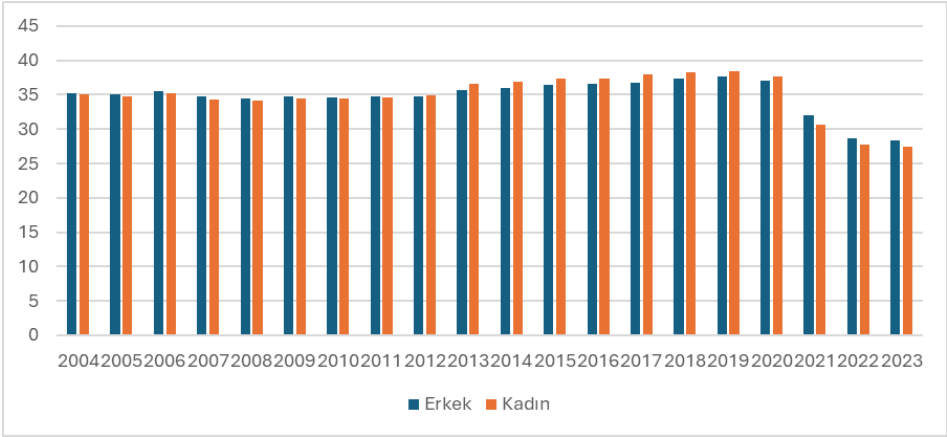
Ağustos 2024 verilerine göre Türkiye’de Kamu ve özel sektör çalışanlarından toplamda 11 milyonun üzerinde kişi bireysel emeklilik sertifikasına sahiptir. Bu sertifikaların büyük kısmı özel sektör çalışanlarına aittir. Kamu çalışanları sözleşme adedi açısından özel sektörün gerisinde kalmasına rağmen sistemden cayma hakkı konusunda daha sadık oldukları görülmektedir. Kamu çalışanlarının%38’lik kısmı sözleşmeden cayarken bu oran özel sektör çalışanları arasında%46’nın üzerindedir. Sistemde biriken fonların değerlendirme araçlarına göre tasnif edilmesi durumunda ortaya çıkan durum kamu sektöründen bireysel emeklilik sistemine katılan kişilerin yarısından fazlasının faizsiz fonları tercih ettiği görülmektedir. Fakat özel sektörde bu durum tam tersidir. Özel sektör katılımcılarının büyük çoğunluğu yatırımlarının faizli fonlarda değerlendirilmesini talep etmişlerdir.

Tablo 2

OKS Fon Tutarları, Çalışan ve Sertifika Sayıları (<https://egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler?r=243e6f53-835b-44cd-848b-f2f2cd88e479>)

SERTİFİKA VE ÇALIŞAN SAYILARI				
	Kamu	Özel	Şirketten Verisi Temin Edilemeyenler*	Toplam
Sisteme Giren Ünik Çalışan Sayısı	4.549.218	21.643.178	2.050.630	28.243.026
Toplam Yürürlüğe Giren Sertifika Sayısı	5.683.009	36.689.628	2.288.729	44.661.366
Cayma Hakkı Kullanılmış Sertifika Sayısı	2.177.213	16.938.809	1.038.669	20.154.691
Cayma Harici Sonlanmış Sertifika Sayısı	2.247.792	10.357.491	711.498	13.316.781
Yürürlükteki Sertifika Sayısı	1.258.004	9.393.328	538.562	11.189.894
Sertifika Sayısına Göre Cayma Oranı	%38,3	%46,2	%45,4	%45,1
SİSTEMDE BİRİKEN FON TUTARLARI				
	Kamu	Özel	Şirketten Verisi Temin Edilemeyenler*	Toplam
	Tutar	Tutar	Tutar	Tutar
Toplam Fon Tutarı (TL)	26.351.316.775	38.831.877.495	5.759.766.689	70.942.960.958
- Faizsiz Fonların Toplamı	13.622.180.605	17.264.035.822	2.096.806.149	32.983.022.577
- Faizli Fonların Toplamı	12.693.925.032	21.563.580.584	3.662.907.807	37.920.413.423
- Faiz Durumu Belirsiz Fonların Toplamı	35.211.138	4.261.089	52.732	39.524.959

Türkiye ekonomisinde bireysel emeklilik sistemine dahil olan kişilerin yaş ortalaması incelendiğinde yıllar itibariyle 35 yaş civarının sisteme giriş yaş ortalaması olduğu görülmektedir. Bu ortalama yaş erkek ve kadınlar için birbirine yakın düzeyde gerçekleşmiştir. Fakat 2013 yılında sonra 2021 yılına kadar kadınların bireysel emeklilik sistemini dahil oldukları yaş erkeklere kıyasla biraz daha yüksektir. Bu durum kadınların iş gücüne katılmasının daha geç olması ile açıklanabilir. Fakat 2021 yılı sonrası hem kadın hem de erkekler için sisteme giriş yaş ortalaması bariz bir şekilde düşmüştür. 2021 yılında erkekler için ortalama yaş 32 kadınlar için ise 30,7 düzeyindedir. 2022 yılı ve sonrasında ise hem kadın hem de erkekler için bireysel emeklilik sistemine dahil olma yaşı 30 yaş düzeyinin altına inmiştir. Bu durum bireysel emeklilik sistemine dair farkındalığının çalışanlar arasında arttığını göstermektedir.

Grafik 2. BES katılımcılarının sisteme giriş yaş ortalamaları

(https://egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler?r=ee08d9ba-58a8-4905-8b0f-40437f863400)

Sonuç ve Değerlendirme

Bireysel Emeklilik Sistemi (BES), yaşlı bireyler için finansal güvenliğin sağlanması, refah düzeyinin artırılması ve genel yaşam kalitesinin korunması açısından önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır. Küresel çapta yaşanan nüfus dikkate alındığında, sürdürülebilir emeklilik sistemlerinin sağlanması giderek daha büyük bir gereklilik halini almaktadır. BES, bireylerin emeklilik öncesi gelir düzeylerine orantılı bir yaşam standardını sürdürebilmelerine olanak tanıyan bir güvenlik mekanizması olarak tasarlanmıştır. Bu durum, ortalama yaşam süresinin uzaması ve buna bağlı olarak yaşlı nüfusun artması ışığında özellikle önem kazanmaktadır. Yaşlanan nüfus, kamu emeklilik sistemlerine ek yükler getirirken, bireysel tasarrufların teşvik edilmesi ihtiyacını doğurmaktadır (Shcherbyna, 2023; Danquah, 2019; Hodžić ve ark., 2019).

BES'in birincil faydalarından biri, sağladığı finansal güvenliktir. Araştırmalar, emeklilikte güvenilir bir gelir kaynağına sahip olmanın yaşlı bireyler arasında kaygıyı azaltıp yaşam memnuniyetini artırdığını ortaya koymaktadır (Zhang ve Liu, 2007; Deng, 2023). Örneğin, Han ve arkadaşlarının çalışmasında, finansal istikrarın ekonomik baskıları azaltarak olumsuz psikolojik sonuçları önlediği ve yüksek emeklilik yardımlarının yaşlı yetişkinler arasında mutluluğu artırdığı gözlemlenmiştir (Han ve ark., 2020). Ayrıca, finansal bağımsızlık ile öznel refah arasındaki ilişki de kapsamlı bir şekilde belgelenmiştir; finansal güvenceye sahip olan yaşlı bireylerin yalnızlık veya endişe yaşama olasılığı daha düşüktür (Deng, 2023; Guo ve ark., 2022). Bu durum, BES'in yaşlılık döneminde onurlu ve tatmin edici bir yaşamı desteklemede oynadığı kritik rolü vurgulamaktadır. BES, aynı zamanda toplumların ekonomik istikrarına da katkı sunmaktadır. Bu sistemler, bireysel tasarrufları artırarak gelir dağılımını iyileştirir ve ekonomik faaliyetleri canlandırarak yaşlılar arasında

yoksulluğun azalmasına katkı sağlar (Silva ve ark., 2022). Sağlam bir emeklilik sisteminin varlığı, bireysel fayda sağlamanın ötesinde, bölgesel eşitsizliklerin azaltılmasına ve sosyal uyumun güçlenmesine de yardımcı olmaktadır (Silva ve ark., 2022; Narayana, 2019). Birçok ülkenin bireysel emeklilik programlarına geçişi, mali sorumluluğun devletten bireylere devredilmesiyle, proaktif emeklilik planlaması ve finansal okuryazarlığın teşvik edilmesi gibi eğilimleri yansıtmaktadır (Waga ve ark., 2021; Nyqvist, 2015). Bu değişim, geleneksel olmayan istihdam düzenlemelerinin yaygınlaşması ve gelişen işgücü piyasaları bağlamında özellikle önem kazanmaktadır (Quinn & Cahill, 2016).

BES tasarım ve uygulamalarında emeklilerin farklı ihtiyaç ve koşulları dikkate alınmaktadır. Örneğin, Çin gibi ülkelerde devlet, işletme ve birey katkılarını içeren çok katmanlı emeklilik sistemleri geliştirilmiştir (Chen & Turner, 2021). Bu esneklik, emeklilik tasarruflarını farklı gelir ve mali koşullara uygun hale getirerek daha kişiselleştirilmiş bir yaklaşım sunmaktadır (Guo ve ark., 2022; Koval ve ark., 2020). BES, yaşam döngüsü boyunca tüketim kalıplarını yumuşatarak bireylerin finansal geleceklerini daha etkili planlamalarına katkıda bulunur (Guo ve ark., 2022; Kaushal, 2013). Emeklilerin, emeklilik yıllarında arzu ettikleri yaşam standardını sürdürebilmeleri açısından bu dönemsellik büyük önem taşımaktadır. BES'in yalnızca finansal değil, aynı zamanda psikolojik faydaları da oldukça önemlidir. Araştırmalar, emeklilik sistemlerinin türünün yaşlı bireylerin mutluluğunu ve genel refahını etkilediğini göstermektedir (Sasaki ve ark., 2018). İyi yapılandırılmış emeklilik planlarına erişimi olan bireyler, daha yüksek yaşam memnuniyeti ve daha düşük depresyon seviyeleri bildirmektedir (Deng, 2023; Sasaki ve ark., 2018). Bu durum, finansal güvencenin, yaşamın ilerleyen dönemlerinde bireylerin amaç ve tatmin duygusu geliştirmelerinde kritik bir rol oynadığını vurgulamaktadır.

Finansal ve psikolojik faydaların yanı sıra BES, yaşlı bireylerin sosyal etkileşimlerini ve toplumsal katılımlarını da artırabilir. Finansal istikrar, yaşlı yetişkinlerin sosyal faaliyetlere, gönüllü çalışmalara ve toplumsal hizmetlere katılım olasılığını artırarak yaşamlarına zenginlik katmakta ve aidiyet duygusunu güçlendirmektedir (Hung ve ark., 2010; Guo ve ark., 2023). Bu sosyal boyut, özellikle kent ortamlarında geleneksel aile yapılarının zayıfladığı durumlarda yaşlı bireylerin karşılaştığı izolasyonla mücadele açısından gereklidir (Zhang ve Liu, 2007; Hung ve ark., 2010). BES, sosyal etkileşim fırsatları sunarak yalnızlık riskini azaltmakta ve daha sağlıklı, aktif bir yaşam tarzını desteklemektedir. Güvenli barınma, yaşlı bireylerin refahının temel bileşenlerinden biri olduğundan, barınma ve emeklilik sistemleri arasındaki ilişki de önem arz etmektedir. BES tarafından sağlanan mali kaynaklar, yaşlı bireylerin ister kendi evlerinde ister destekli yaşam tesislerinde uygun barınma koşullarını karşılayabilmelerine yardımcı olmaktadır. Finansal güvenliğin bu yönü, özellikle sağlık ve uzun süreli bakım maliyetlerinin arttığı bir dönemde, yaşlı bireylerin yeterli sağlık hizmetlerine

aşırı mali zorlanmadan erişebilmeleri açısından kritik bir önem taşımaktadır (Marcinkiewicz & Chybalski, 2022; Whitehouse, 2009).

Emeklilik sistemlerinin halk sağlığı üzerindeki etkisi de dikkate değerdir. Araştırmalar, emeklilikte finansal güvenceye sahip bireylerin sağlık hizmetlerine daha kolay eriştiğini ve sağlıklı yaşam tarzlarını sürdürebildiklerini göstermektedir. Bu, daha iyi sağlık sonuçlarıyla bağlantılıdır (Deng, 2023; Reshetnikova ve ark., 2021). Finansal ve fiziksel refahı önceliklendiren bütüncül bir yaşlanma yaklaşımı geliştirmek adına emeklilik ve sağlık politikalarının entegrasyonu önem kazanmaktadır (Reshetnikova ve ark., 2021). Hükümetler, yaşlanan nüfusun sağlık ve mutluluğunu desteklemek için kapsamlı emeklilik sistemlerinin geliştirilmesine öncelik vermelidir. Sonuç olarak, Bireysel Emeklilik Sistemi, yaşlı bireylerin finansal güvenliğini sağlamak, psikolojik refahlarını artırmak ve toplumsal katılımlarını desteklemek açısından önemli bir sistem olarak öne çıkmaktadır. Toplumların demografik değişimlerle birlikte gelişmeye devam etmesiyle birlikte, sağlam ve esnek emeklilik sistemlerine duyulan ihtiyaç da artmaktadır. Politika yapıcılar, yaşlanan nüfusun geleceğini güvence altına almak ve yaşlı bireylerin sonraki yıllarını onurlu, güvenli ve tatmin edici bir şekilde geçirmelerini sağlamak adına bu sistemleri desteklemelidir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author declares no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Grant Support: The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

Kaynakça/References

- Ando, A., & Modigliani, F. (1963). The “life cycle” hypothesis of saving: Aggregate implications and tests. In F. Modigliani (Ed.), *The Collected Papers of Franco Modigliani* (V. 6, pp. 55–84). The MIT Press.
- Andreou, M., & Pashardes, P. (2005). Income inequality, poverty and the impact of the pension reform. *Cyprus Economic Policy Review*, 3(2), 41–55.
- Apak, S., & Taşçıyan, K. H. (2010). Türkiye’de bireysel emeklilik sisteminin gelişimi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 2(2), 121–129.
- Bikker, J. A., Broeders, D. W. G. A., Hollanders, D. A., & Ponds, E. H. M. (2012). Pension funds’ asset allocation and participant age: A test of the life-cycle model. *Journal of Risk and Insurance*, 79(3), 595–618. <https://doi.org/10.1111/j.1539-6975.2011.01435.x>
- Bret Jr., W. N. (1960). The tax advantage of trustee pension funds. *9 Proceedings of the Annual Tulane Tax Institute*, 305.

- Broeders, D., Hollanders, D., Ponds, E. H., & Bikker, J. A. (2009). *Pension funds' asset allocation and participant age: A test of the life-cycle model* (Discussion Paper 09/2009–032) https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1508377
- Chen, A. H., & Reichenstein, W. (1992). Taxes and pension fund asset allocation. *Journal of Portfolio Management*, 18(4), 24.
- Chen, T., & Turner, J. (2021). China's development of a multi-tier pension system. *International Social Security Review*, 74(1), 35–58. <https://doi.org/10.1111/issr.12256>
- Cuccia, A. D., Doxey, M. M., & Stinson, S. R. (2022). The impact of tax incentive structure on taxpayers' retirement savings decisions. *Journal of the American Taxation Association*, 44(1), 23–47. <https://doi.org/10.2308/JATA-2020-001>
- Danquah, V. (2019). The effect of pension funds on emerging economy of Ghana: A case of social security and national insurance trust (SSNIT). *Texila International Journal of Management*, 5(2), 66–76. <https://doi.org/10.21522/tijmg.2015.05.02.art008>
- Deng, B. (2023). Pension's impact on the subjective well-being of retirees. *Journal of Education Humanities and Social Sciences*, 24, 366–371. <https://doi.org/10.54097/3fa95k40>
- Docquier, F., & Paddison, O. (2000). Growth and equality effects of pension plans (CORE Discussion Papers, 2000/36). Université Catholique de Louvain Center for Operations Research. <http://hdl.handle.net/2078.1/4125>
- Emeklilik Gözetim Merkezi. (2024). *Bireysel emeklilik nedir?* <https://www.egm.org.tr/bireysel-emeklilik/bireysel-emeklilik-nedir/>
- Enache, C., Miloş, L. R., & Miloş, M. C. (2015). Pension reform and capital market development in Central and Eastern European countries. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 28(1), 75–84.
- Feldstein, M. (1976). Social security and saving: The extended life cycle theory. *The American Economic Review*, 66(2), 77–86.
- Goudswaard, K., Vliet, O. V., Been, J., & Caminada, K. (2012). *Pensions and income inequality in old age* (CESifo DICE Report 4/2012). <https://www.ifo.de/DocDL/dicereport412-forum4.pdf>
- Guérineau, S., & Sawadogo, R. (2015). *On the determinants of life insurance development in Sub-Saharan Africa: The role of the institutions quality in the effect of economic development* (Etudes et Documents, n°19, CERDI). http://cerdi.org/production/show/id/1717/type_production_id/1
- Guo, J., Li, W., & Wen-hao, L. (2023). Community construction and development path analysis of ecological environment-friendly elderly care service. *Journal of Environmental and Public Health*, 2023, 1–10. <https://doi.org/10.1155/2023/1982767>
- Guo, Y., Cui, M., & Chang, L. (2022). Analyzing the heterogeneous impact of rural social pension on elderly people's health in China from the perspective of collectivist household decision-making. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-2295794/v1>
- Gürbüz, O., & Ekinci, S. (2003). Bireysel emeklilik sistemi ve sermaye piyasalarında beklenen etkiler. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 18(1), 205–228.
- Han, J., Zhang, X., & Meng, Y. (2020). The impact of old-age pensions on the happiness level of elderly people – Evidence from China. *Ageing and Society*, 42(5), 1079–1099. <https://doi.org/10.1017/s0144686x20001452>
- History of Social Security in Switzerland. (2024). *Pension funds*. <https://www.historyofsocialsecurity.ch/institutions/insurance-funds/pension-funds>

- Hodžić, S., Dumančić, L., & Bečić, E. (2019). Financial stability of pension system in the European Union member states. <https://doi.org/10.20472/iac.2019.052.026>
- Hung, L., Kempen, G., & Vries, N. (2010). Cross-cultural comparison between academic and lay views of healthy ageing: A literature review. *Ageing and Society*, 30(8), 1373–1391. <https://doi.org/10.1017/s0144686x10000589>
- Hyde, M., & Dixon, J. (2009). A just retirement pension system: Beyond neoliberalism. *Poverty & Public Policy*, 1(1), 1–25. <https://doi.org/10.2202/1944-2858.1000>
- Kabataş, Y., & Gülay, A. (2022). Devlet katkısı uygulamasının Türkiye bireysel emeklilik sistemi üzerindeki etkisi. *Öneri Dergisi*, 17(58), Article 58. <https://doi.org/10.14783/maruoneri.1103122>
- Kaushal, N. (2013). How public pension affects elderly labor supply and well-being: Evidence from India. <https://doi.org/10.3386/w19088>
- Kiloğlu, M. (2007). *Türk sosyal güvenlik sistemi içinde bireysel emeklilik sisteminin yapısı ve işlevi* (Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Koval, N., Priamuhina, N., & Zhmurko, I. (2020). Analysis of economic-financial experience of the world countries in the system of pension insurance. *Baltic Journal of Economic Studies*, 6(1), 1–8. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2020-6-1-1-8>
- Macunluoğlu, Ö. U. (2021). Bireysel emeklilik sisteminin yurt içi tasarruflar üzerindeki etkisi: Türkiye örneği. *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 215–241.
- Marcinkiewicz, E., & Chybalski, F. (2022). Is there a trade-off between housing and pension system generosity? Empirical evidence from the Luxembourg Wealth Study. *Social Policy and Administration*, 57(3), 349–366. <https://doi.org/10.1111/spol.12865>
- Murray, R. F. (1952). Investment aspects of the accumulation of pension funds. *The Journal of Finance*, 7(2), 252–259.
- Narayana, M. (2019). Old age pension scheme in India: Distributional impacts. *South Asia Research*, 39(2), 143–165. <https://doi.org/10.1177/0262728019842016>
- Nyqvist, A. (2015). Insecurity in an orange envelope: National pension system reform in Sweden. *Polar Political and Legal Anthropology Review*, 38(2), 265–278. <https://doi.org/10.1111/plar.12110>
- Oktayer, N., & Oktayer, A. (2007). Özel emeklilik fonlarının finansal piyasaların gelişimine etkileri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 55–80.
- Önder, F., & Karabulut, T. (2017). Bireysel emeklilik sisteminin finansal derinleşmeye etkisinin ekonometrik analizi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 237–256.
- Özbek, A. (2020). Tasarruf davranışına alternatif olan bireysel emeklilik sistemi üzerinde finansal okuryazarlığın etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 11(28), 655–664.
- Pension Access. (2023, Şubat 22). *The Pension Timeline—The history of pensions*. <https://pensionaccess.co.uk/the-pension-timeline/>
- Pension Benefit Guaranty Corporation. (2023). *History of PBGC*. <https://www.pbgc.gov/about/who-we-are/pg/history-of-pbgc>
- Quinn, J., & Cahill, K. (2016). The new world of retirement income security in America. *American Psychologist*, 71(4), 321–333. <https://doi.org/10.1037/a0040276>

- Reshetnikova, L., Boldyreva, N., Perevalova, M., Kalayda, S., & Pisarenko, Z. (2021). Conditions for the growth of the “silver economy” in the context of sustainable development goals: Peculiarities of Russia. *Journal of Risk and Financial Management*, 14(9), 401. <https://doi.org/10.3390/jrfm14090401>
- Sasaki, I., Kondo, K., Kondo, N., Aida, J., Kusumi, T., Sueishi, N., ... & Imanaka, Y. (2018). Are pension types associated with happiness in Japanese older people? JAGES cross-sectional study. *Plos One*, 13(5), e0197423. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0197423>
- Şener, O., & Akın, F. (2010). Özel emeklilik fonları ve Türkiye’de bireylerin bireysel emeklilik sistemine giriş kararlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi üzerine bir araştırma. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 29(2), 291–321.
- Shcherbyna, V. (2023). European experience in the field of pension provision. *Intereulaweast Journal for the International and European Law Economics and Market Integrations*, 10(1), 241–263. <https://doi.org/10.22598/iele.2023.10.1.13>
- Shefrin, H. M., & Thaler, R. H. (1988). The behavioral life-cycle hypothesis. *Economic Inquiry*, 26(4), 609–643. <https://doi.org/10.1111/j.1465-7295.1988.tb01520.x>
- Silva, D., Morrone, H., & Kappes, S. (2022). Assessing pension system outcomes in Brazil. *Brazilian Keynesian Review*, 7(2), 243–271. <https://doi.org/10.33834/bkr.v7i2.249>
- Sümer, Ü. S. (2023). Emekli bireylerin finansal güvenlik farkındalığı. *Mali Çözüm Dergisi*, 33(178), 1083–1102.
- Turgut, M. (2021). Devlet destekli bireysel emeklilik sistemi ve makro düzeyde ekonomik yansımaları. *Uluslararası Bankacılık Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 76–97.
- Uğur, S. (2004). *Sosyal güvenlik sistemlerinde özel emeklilik programlarının yeri ve gelişimi* (Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Waga, C., Memba, F., & Muriithi, J. (2021). Financial knowledge and retirement planning among pension scheme members in Kenya. *RJFA*. <https://doi.org/10.7176/rjfa/12-14-03>
- Whitehouse, E. (2009). Pensions during the crisis: Impact on retirement income systems and policy responses. *The Geneva Papers on Risk and Insurance Issues and Practice*, 34(4), 536–547. <https://doi.org/10.1057/gpp.2009.25>
- Zhang, W., & Liu, G. (2007). Childlessness, psychological well-being, and life satisfaction among the elderly in China. *Journal of Cross-Cultural Gerontology*, 22(2), 185–203. <https://doi.org/10.1007/s10823-007-9037-3>